

УКРАЇНСЬКИЙ ЗЕРНОВИЙ КОРИДОР: ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПІДТРИМКА ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Зеркіна О. О.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин
Міжнародний гуманітарний університет,
м. Одеса, Україна*

Шапошніков В. С.

*аспірант
Міжнародний гуманітарний університет,
м. Одеса, Україна*

Російське вторгнення в Україну в лютому 2022 року спричинило серйозні проблеми для української економіки, зокрема для сільськогосподарського сектору. Блокада українських портів Росією загрожує не тільки експортному потенціалу України, але й глобальній продовольчій безпеці, після чого Україна є одним із найбільших у світі експортерів зерна [1].

У відповідь на ці виклики в серпні 2023 року Україна оголосила про створення «гуманітарного коридору» в Чорному морі, відомого як «зерновий коридор» [1]. Він застосовує унікальні правові та організаційні рішення для створення та функціонування морського гуманітарного коридору [2]. Цей крок зроблено відповідно до наказу Військово-морських сил ЗСУ щодо розблокування кораблів, які застрягли в українських портах, та відновлення експорту зерна та інших продуктів.

Зерновий коридор проходить через порти Одеси, Чорноморська та Південного і швидко довів свою ефективність. З серпня 2023 року до березня 2024 року цим маршрутом було експортовано близько 30 млн тонн вантажів, переважно зерна, яке є критичним для країн «глобального Півдня». Кількість суден, які скористалися коридором, перевищила 1 тисячу, що забезпечила високий попит на українську продукцію на світових ринках.

Успіх зернового коридору став можливим завдяки зусиллям української влади та військових Отримання дозволів від Військово-морських сил ЗСУ дозволило запровадити цілодобовий режим роботи коридору з березня 2024 року. Це рішення має потенціал збільшення обсягу експорту, що

менший на 20%, що матиме позитивний вплив на українську економіку та глобальну продовольчу безпеку [3, 4].

Важливо відзначити, що робота зернового коридору вже вийшла на рівень потужностей, які були до повномасштабного вторгнення Росії. Це є свідченням стійкості та адаптивності українського сільськогосподарського сектора, а також ефективності логістичних рішень, запроваджених для подолання наслідків російської агресії.

Український зерновий коридор став дієвим інструментом не тільки для підтримки економіки України в умовах війни, але й для забезпечення глобальної продовольчої безпеки. Продовження роботи коридору та його подальший розвиток мають залишатися пріоритетними для української влади, оскільки це питання стратегічної важливості як для України, так і для світу в цілому.

Досвід функціонування зернового коридору також демонструє важливість міжнародної співпраці та солідарності в умовах кризи. Підтримка України з боку партнерів у забезпеченні безпеки судноплавства та протидії російській агресії є запорукою успішної роботи коридору та стабільності глобальних продовольчих ринків.

Значення зернового коридору для глобальної продовольчої безпеки важко переоцінити. За даними ООН, станом на 16 січня 2024 року через цей коридор було експортовано 32,9 мільйона метричних тонн сільськогосподарської продукції. Найбільшими імпортерами стали Китай, Іспанія та Туреччина. Серед експортованих товарів переважала кукурудза, за нею слідували пшениця та соняшникова олія. Важливо відзначити, що 57% експорту було спрямовано до країни, що розвивається, що підкреслює критичну роль України у забезпеченні продовольчої безпеки найбільш різноманітних регіонів світу.

Однак функціонування зернового коридору стикається з постійними викликами. Російські атаки на портову інфраструктуру продовжують загрожувати стабільності експорту. Наприклад, у липні 2023 року внаслідок ракетного удару по Одеській області було знищено 60 тисяч тонн сільськогосподарської продукції, призначеної для експорту до Китаю. Такі атаки не лише завдають прямих економічних збитків Україні, але й підривають глобальну продовольчу безпеку.

Попри такі труднощі, Україна продовжує адаптувати свою експортну стратегію. Відповідно, кожна тенденція до збільшення частки експортованої продукції з доданою вартістю. Наприклад, якщо раніше експортувався переважно ріпак, то тепер 20% припадає на продукти його переробки, такі як ріпакова олія або шрот. Подібна тенденція властивостей і щодо інших культур.

Важливо відзначити, що війна вплинула не тільки на експорт, але й на всю структуру аграрного сектора України. Країна втратила доступ до близько 20%

своїх сільськогосподарських угідь, що призвело до значного скорочення виробництва. Додатковою проблемою стала необхідність розмінування сільськогосподарських земель – за оцінками, близько 500 тисяч гектарів землі на деокупованих територіях потребують розмінування [5].

Незважаючи на ці виклики, український аграрний сектор демонструє значну стійкість - збільшення обсягів виробництва та показників попереднього року. У 2023 році було зібрано приблизно 80 млн тонн зернових та олійних культур, що на 10% більше, ніж у 2022 році [6].

Для подолання цих викликів Україна активно співпрацює з міжнародними партнерами. Європейський Союз гравців вирішує роль у формуванні нової структури аграрного експорту України. Єдиний внутрішній ринок ЄС, що забезпечує вільний рух товарів і послуг, став ключовим напрямком для українського експорту після блокування чорноморських портів. Частка ЄС у зовнішній торгівлі України зросла до понад 60% експорту та 50% імпорту [6].

Скасування квот на українську сільськогосподарську продукцію та створення «коридорів солідарності» суттєво підтримали український аграрний експорт. Це призвело до значного збільшення поставок українського сільгосппродукції до ЄС протягом останніх двох років.

Україна залишається гравцем на світовому аграрному ринку. До війни її частка у світовому експорті зерна перевищувала 10%, а в експорті соняшникової олії сягала 50%. оперативний надав Україні торговельні преференції, включаючи надання тарифних квот та імпорتنих мит на широкий спектр сільгосппродукції. Близько 65% українського зерна все ще постачається до країни глобального Півдня, а решта 35% задовольняє попит європейської та міжнародної харчової промисловості.

Протест зростання українського імпорту викликав певні проблеми на ринках Польщі та Румунії, що призвело до тимчасових обмежувальних заходів з боку ЄС. Ці заходи згодом були пом'якшені, але тривають дискусії щодо балансу інтересів українських та європейських виробників.

Україна завершила частково відновити експорт через чорноморські порти, що сприяло диверсифікації експортних маршрутів. Це вигідно як для України, так і для ЄС.

Перспектива вступу України до ЄС через дискусії щодо необхідності реформування Спільної аграрної політики ЄС. Основні причини – значний розмір аграрного сектора України та його відмінна структура порівняно з традиційними країнами-членами ЄС.

Для України важливо брати активну участь у цих дискусіях, підтримувати постійну присутність у Брюсселі та вести конструктивний діалог з країнами-членами ЄС для досягнення сприятливих умов інтеграції свого аграрного сектору в європейський ринок.

Література:

1. Dávid, A., Blaško, S., & Ficzer, P. . The impact of the war in Ukraine on inland water transport in the Danube region. *Transportation Research Procedia*, 2023. 74, 188-193. URL : <https://doi.org/10.1016/j.trpro.2023.11.129> (дата звернення 01.03.2025)
2. Achimescu, S.-G., & Oltean, I.-R. . The Role of the International Maritime Organization in Securing the Black Sea in the Context of the Russo-Ukrainian War. *Romanian Journal of International Law*, 2024. 29, 7–21. URL : <https://rirdi.ro/2023/04/30/the-role-of-the-international-maritime-organization-in-securing-the-black-sea-in-the-context-of-the-russo-ukrainian-war/> (дата звернення 04.03.2025)
3. Ali, M. The role of Turkiye in the Black Sea and the Russo-Ukrainian war: A short overview. *Journal of Liberty and International Affairs*, 2022, 8(3), 356-367.
4. Kormych, B., Averochkina, T., & Kormych, L. Black Sea Grain initiative: bringing lawfare to conventional armed conflict. *Australian Journal of Maritime and Ocean Affairs*, 2024. 1-18. URL : <https://doi.org/10.1080/18366503.2024.2316455> (дата звернення 05.03.2025)
5. Zerkina, O., Nikishyna, O., Bondarenko, S., Makovoz, O., & Durbalova, N. Institutional support for formation of reproductive logistics on the bread and bakery market of Ukraine. *Agricultural and Resource Economics*, 2022. 8(3), 153–177. URL: <https://doi.org/10.51599/are.2022.08.03.08> (дата звернення 05.03.2024)
6. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 08.03.2025)

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-490-3-54>

ЦИФРОВІЗАЦІЯ МИТНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ КРИЗ

Іщук М. А.

*старший викладач кафедри митної справи та товарознавства
Державний податковий університет
м. Ірпінь, Київська область, Україна*

Сучасний розвиток інформаційних технологій (ІТ) та поширення цифрових рішень у державному управлінні зумовлюють перехід до електронних парадигм, що трансформують адміністративні процеси.